

דוח מסכם לשנת

2015

מערכי שירותים רשותיים

לגיל הרך

תוכן עניינים

מבוא

1

כמה מילים על הגיל הרך במדינת ישראל

2

- א. למה זה כל כך חשוב?
- ב. מה הבעיה?

מודל הפעולה של הקרן לקידום תחום הגיל הרך

3

עבודת הקרן ברשויות המקומיות

4

- א. הקשר בין המרכיב האירגוני לבין הצלחת השירות לגיל הרך והתבססותו
- ב. תנאי סף לשיתוף פעולה על הקרן
- ג. הקמת מחלקה לגיל הרך ברשות
- ד. תנאים מנבאי הצלחה
- ה. חוזקות ואתגרים של העשייה למען הגיל הרך ברשויות המקומיות

התוכניות המופעלות מתקציבי קרן שטיינמץ

5

נתונים כמותיים

6

עבודת הקרן ברמה הארצית

7

- 1. השתלמויות ומפגשים מקצועיים
- א. קורס ראשון מסוגו בארץ לניהול תחום הגיל הרך ברשויות
- ב. מפגשי לימוד למנהלי גיל רך וצוותים מקצועיים
- ג. פורום מנהלות גיל רך במועצות איזוריות
- ד. פורום מטפלים בטיפות חלב
- ה. היוועצות והדרכה
- 2. פורום ארצי של היחידות להתפתחות הילד בקהילה
- 3. סיוע ליוזמות חקיקה בכנסת

קרון אניאס ובני שטינמץ הוקמה לפני תשע שנים במטרה לקדם את תחום הגיל הרך במדינת ישראל. הדוח שלפניכם מסכם את פעילותה של הקרן בתחום זה בשנת תשע"ה (2015).

עד כה סייעה הקרן תקציבית ל- 19 רשויות ברחבי הארץ במטרה להקים בהם מחלקה לגיל הרך, שתוביל מקצועית את כל העשייה למען הגיל הרך ברשות. הסיוע ניתן לתקופה שבין חמש לשבע שנים כדי לאפשר לרשות להקים את היחידה ולבסס את עשייתה. ב- 14 מתוך רשויות אלו הוקמה יחידה עירונית לגיל הרך תחת אגף החינוך ומונתה מנהלת מקצועית לעמוד בראשה. רשויות רבות נוספות נחשפו למודל העבודה שהקרן מקדמת ושוקלות לאמץ.

הקרן תמשיך בפעילותה גם בשנה הקרובה בחבירה לרשויות נוספות שרוצות לחולל את השינוי בתחום הגיל הרך מתוך שאיפה שבכל רשות מקומית במדינת ישראל ימונה איש מקצוע אחראי לניהול תחום הגיל הרך שיוביל מקצועית את כל מערך השירותים לגיל הרך ברשות.

במסגרת הסיוע לרשויות, הקרן מממנת תוכניות לגיל הרך למען ילדים הורים וצוותים מקצועיים. השנה נהנו מהתוכניות שממומנות מתקציבי הקרן ברשויות השונות כ- 7,000 ילדים 3,100 הורים ו 1,000 אנשי צוות. ברמה הארצית עסקה הקרן גם השנה בסיוע ליזמות חקיקה, ביצירת מפגשים של אנשי מקצוע, בהכשרות ובהמשך קידום היחידות להתפתחות הילד בקהילה.

תחום הגיל הרך במדינת ישראל עובר שינוי והתפתחות. גורמים רבים חברו לעשייה בתחום זה. יחד עם זאת, ככל שהעשייה מתרחבת, צפים ועולים הצרכים, החסרים, הפערים, בכל מה שנוגע לאחריות, למדיניות, לתקציבים ולכוח האדם המקצועי.

הקרן תמשיך לפעול ליצירת השינוי הרצוי בארץ בתחום הגיל הרך, בשותפות עם משרדי ממשלה, רשויות מקומיות, קרנות נוספות, ארגוני מגזר שלישי, הורים ובעיקר אנשי מקצוע חדורי אמונה בנחיצות השינוי והעשייה.

תודות גדולות שלוחות מהילדים, ההורים ואנשי המקצוע ברשויות המקומיות לאניאס ולבני שטינמץ שמאמינים בחשיבות העשייה למען הגיל הרך ומאפשרים לה להתממש.

איריס לונדון-זולטי, מנהלת קרון שטינמץ

כמה מילים על מצב הגיל הרך במדינת ישראל

2

למה זה כל כך חשוב?

א'

חשיבות הטיפול בגיל הרך, כמו גם כדאיותו החברתית והכלכלית, הוכחו במחקרים רבים. ידוע ומוסכם כי השקעה באיכות חיי הילדים והישגיהם ההתפתחותיים בגיל הרך עשויה למנוע התמודדות עם קשיים וליקויים הנוצרים על רקע סביבתי.

מרבית התכניות בתחום הגיל הרך, מיועדות לשיפור איכות חייהם של ילדים תוך שיפור בהישגיהם ההתפתחותיים. תכניות אלו התפתחו על רקע של מחקרים רבים שהצביעו על קשר בין הרקע הסוציו-אקונומי שבו גדלים ילדים לבין הישגיהם ההתפתחותיים והסיכויים להצלחה בבית הספר ובחיים.

ההתמודדות עם השלכות מצבי הסיכון שמקורם במרכיבי לחץ וטראומה בילדות היא לא רק מנת חלקו של הילד ומשפחתו אלא של הקהילה כולה.

לא רק הילדים ומשפחותיהם נפגעים מהעדר השקעה בגיל הרך, אלא יש לכך השלכות כלכליות על הקופה הציבורית (שיקום וטיפול בנוער בסיכון, אסירים, תחלואה כרונית וכו') הדבר מוכח במחקרים רבים שהראו את התועלת הכלכלית שצומחת לחברה בעקבות התערבות בגיל הרך.

מה הבעיה?

ב'

הבעיה המרכזית של השירותים לגיל הרך בארץ נעוצה בפיצול הרב שקיים בהפעלתם. האחריות על מתן השירותים לילדים בגילאי לידה עד שש מפוצלת בין חמישה משרדי ממשלה, רשויות מקומיות, ארגונים פרטיים וארגוני מגזר שלישי.

הדבר הבא מביא לכך שבישראל, אין מדיניות כוללת בתחום החינוך והטיפול בילדים מרגע לידתם, התקציבים הנדרשים לא מופנים לטיפול בגיל זה ומרבית העשייה בו אינה מקצועית ואינה מפוקחת.

משרד הבריאות

- טיפות חלב
- יחידות ומכונים להתפתחות הילד
- קופות חולים

משרד הרווחה

- טיפול בילדים ומשפחות בסיכון
- משפחתונים
- מעונות רב תכליתיים

פרוייקטים מיוחדים

- חינוך, רווחה, קליטה, שיקום שכונות, רווחה חינוכית, מתנ"סים

משרד הכלכלה והתעשייה

- מעונות יום המופעלים ע"י גורמים שונים

משרד החינוך

- גני ילדים
- תוכניות העשרה ותגבור
- חינוך מיוחד
- שרות פסיכולוגי

מודל הפעולה של הקרן לקידום תחום הגיל הרך

3

קרן שטינמץ בחרה לקדם את תחום הגיל הרך בשתי רמות - ברמת הרשויות המקומית וברמה הממשלתית/ארצית:

ברמה המקומית - שיתופי פעולה עם רשויות מקומיות המעוניינות לקחת אחריות על התחום וליצור מערך שירותים מקצועי ומתואם לגילאי לידה עד שש של כל הגורמים הפועלים בתחום הגיל הרך בישוב.

ברמה הארצית - פעולות הכשרה וסיוע ליוזמות לשינוי מדיניות בתחום הגיל הרך. עבודה זו כללה השנה:

- שותפות בהובלת פורום היחידות להתפתחות הילד
- סיוע ליוזמות חקיקה בכנסת שנועדו לקדם את תחום הגיל הרך
- פתיחת קורס הכשרה ראשון מסוגו בארץ להכשרת מנהלי תחום הגיל הרך ברשות מקומית
- עריכת השתלמויות מקצועיות

עבודת הקרן ברשויות המקומיות

4

הקשר בין המרכיב הארגוני לבין הצלחת השירות לגיל הרך והתבססותו לאורך זמן

א'

ההחלטה לקדם מבנה ארגוני רשות לתחום הגיל הרך הינה תולדה של הבנה, שצמחה בקרן תוך כדי עבודה בשטח, כי אין די במרכזים לגיל הרך על מנת לספק את הפתרון המערכתי הנכון לתחום הגיל הרך ברשויות המקומיות וכי יש להקים מבנה ארגוני בתוך הרשויות, במסגרת אגפי החינוך, להסתכלות מקצועית ואחריות כוללת מגיל לידה עד גיל שש.

הנחת העבודה עליה מבוסס המודל שהקרן מקדמת היא שקיים קשר בין מנהיגות התומכת בגיל הרך ברשות המקומית לבין קיימות השירות לאורך זמן, וכי מינוי איש מקצוע מיומן לעמוד בראש השירות לגיל הרך יאפשר הפעלת תכניות התערבות איכותיות ופיתוח שירותים מותאמים לאוכלוסיית הרשות.

הפתרון שמביא מודל העבודה הזה פשוט לכאורה וניתן לסכמו תחת הכותרת "בואו נפעל כולנו ביחד למען הילדים בהובלה מקצועית". בפועל הוא דורש שינוי בפרדיגמות של עבודה וחשיבה, מחייב את הרשות כולה לקחת אחריות על הנושא, בנחישות, להוסיף ולהפנות תקציבים לתחום הגיל הרך ולעיתים לשנות מבנים ארגוניים ופוליטיים קיימים ברשות. כשזה קורה ומצליח - זו הצלחה של כולם - של אנשי המקצוע, הילדים וההורים.

תנאי הסף לשיתוף פעולה עם הקרן

ב'

הקרן פועלת בשיתוף פעולה מקצועי ותקציבי עם רשויות מקומיות ש:

01 | מודעות לצורך בקידום ופיתוח השירותים לגיל הרך שהן מספקות לתושביהן

02 | מוכנות לקחת אחריות על השירותים לגיל הרך מגיל לידה

03 | מוכנות להקים את יחידה לגיל הרך במסגרת אגף החינוך ברשות, ולמנות איש מקצוע לעמוד בראשה.

הקמת מחלקות לגיל הרך ברשויות

ג'

במהלך השנים התקיימו עשרות פגישות עם ראשי רשויות במטרה להעלות למודעות את תחום הגיל הרך, את נחיצות השירות העירוני ואת אופי השותפויות המתחייבות מכך.

כיום מתקיימות מחלקות לגיל הרך במספר הולך וגדל של רשויות מקומיות שברובן הן פרי הדיאלוג עם הקרן והשפעתם רחבה מאד בארץ. רשויות שבהן הוקמה מחלקה לגיל הרך, כאמור: נתניה, פרדס חנה-כרכור, אור עקיבא, בת ים, חדרה, עמק המעיינות, שדות נגב, חצור הגלילית, קצרין, קרית אתא, מא.זבולון, שירת כרמל, שדרות, רחובות.

העדויות שנאספות בשטח, מצביעות על כך ששינוי מערכתי, כאמור, מביא לשיפור ניכר בהישגי הילדים ולתחושת השותפות של המערכות השונות ושביעות הרצון של הצוותים המקצועיים.

ברשויות בהן הוקמה מחלקה לגיל הרך, כאמור, הקרן מסייעת תקציבית להפעלת תוכניות התערבות מקצועיות לגיל הרך בהתאם לבחירת מנהל/ת תחום הגיל הרך וועדת היגוי המורכבת מכל נותני השירותים לגיל הרך.

תנאים מנבאי הצלחה

ד'

התוכניות שהקדן מסייעת בהפעלתן נבחרות בהתבסס על עקרונות שהוכחו במחקרים כמנבאי הצלחה של תוכניות התערבות מצליחות ואפקטיביות:

- ✓ שותפויות מערכתיות עבודה מערכתית משותפת ומתואמת של כל האירגוניים ונותני השירותים בתחום הגיל הרך
- ✓ יצירת שותפות עם הורים תפיסת הילדים ומשפחותיהן כמכלול והתייחסות למגוון הצרכים שלהם
- ✓ כוח אדם מקצועי- מקצועיות הצוות ורמת השכלתו, הינם גורם משמעותי באשר לעילות התכניות ותפוקותיהן
- ✓ תיעוד והדרכה רפלקטיבית.
- ✓ מדידה ע"פ מטרות, והערכה שוטפת.
- ✓ התאמה תרבותית מודלים שונים לאוכלוסיות שונות

חוזקות ואתגרים של העשייה למען הגיל הרך ברשויות המקומיות

ה'

מדי שנה מסכמות מנהלות הגיל הרך ברשויות בהן פועלת הקדן את העשייה. לאחר ניתוח הנתונים שסוכם ע"י המנהלות ברשויות השונות ניתן להצביע על מספר חוזקות ואתגרים המאפיינות את מרבית הישובים:

חוזקות:

- 01 | הרחבת הפעילות בתחום הגיל הרך
- 02 | קיום צוותי היגוי ופורומים שונים
- 03 | הרחבת שותפויות הן ברמת הועדות והן ברמת הפעלה משותפת של תכניות.
- 04 | הרחבת איגומי משאבים בכלל ועם התכנית הלאומית בפרט.
- 05 | בניה ושיפוץ של מבנים להכללת פעילויות הגיל הרך.
- 06 | הרחבת הטיפול ברצפים השונים של מעבר הילדים בין מסגרות הגיל הרך.

אתגרים:

- 01 | קושי תקציבי מובנה בניהול הגיל הרך: עבודה פרויקטאלית, נתמכת תרומות זמניות המקשות על רצף פעילות, למידה ויציבות תעסוקתית לצוות העובדים.
- 02 | קשיים על רקע פרסונאלי - פוליטי, מאבקי כוח שמקשים על עבודה משותפת.
- 03 | קושי בהרחבה ובשימור שותפויות, מתוארים מאבקי כוח שחלקם על רקע תקציבי.
- 04 | קושי ארגוני במקומות שאין בהן מחלקה רשותית לגיל הרך והשירות עובד באמצעות מרכז קהילתי, מתנ"ס או עמותה אחרת.
- 05 | קשיים בעבודה מול קופות חולים.
- 06 | העדרה של הערכה (evaluation) או הערכה חלקית בלבד של תכניות התערבות.
- 07 | מעורבות נמוכה של נציגות הורים בהחלטות המחלקות או המרכזים לגיל הרך.
- 08 | קשיים בעבודה מול מפעילי מעונות יום פרטיים או ארגונים קטנים.
- 09 | קושי בשימור עובדים.
- 10 | קושי של הגורמים השונים העובדים עם הגיל הרך לפנות זמן לצוותי חשיבה.
- 11 | קושי במעקב ופיתוח תוכניות חדשות
- 12 | קושי לעקוב אחרי ילדים שאינם במסגרת חינוכית ונמצאים בבית או במסגרות פרטיות.

5 התוכניות המופעלות מתקציבי קרן שטיינמץ

תקציבי הקרן מיועדים כאמור, להפעלת תוכניות מקצועיות למען הגיל הרך. התוכניות מופעלות על ידי הרשות המקומית ובמסגרת תקציבי של הרשות.

התוכניות המופעלות מתמקדות:

✦ **איתור וטיפול** בילדים בעלי צרכים מיוחדים, התפתחותיים ורגשיים. תוכניות האיתור של ילדים אלה מגוונות ומופעלות בטיפות חלב, מעונות יום ובגני הילדים.

✦ **הדרכת הורים** באופן פרטני, קבוצתי, במרכז לגיל הרך או בבתי המשפחות, הורים לילדים מגיל לידה ועד הכניסה למערכת החינוך.

✦ **קבוצות הכנה לכתה א לילדים.**

✦ **הכשרת צוותים** חינוכיים והדרכתם, בעיקר במעונות היום.

✦ **תוכניות "מעברים"** בין המסגרות השונות.

בשנת 2015 תמכה הקרן בהפעלת תוכניות, כאמור, ברשויות הבאות:
נתניה, פרדס חנה- כרכור, סירת כרמל, מ.א. עמק המעיינות, מ.א. שדות נגב, חדרה (גבעת אולגה), בת ים.
בשנת 2016 תתמוך הקרן בהפעלת תוכניות בשלוש רשויות נוספות שמינו מנהלת תחום גיל רך: במ.א. זבולון, שדרות ורחובות.

6 נתונים כמותיים

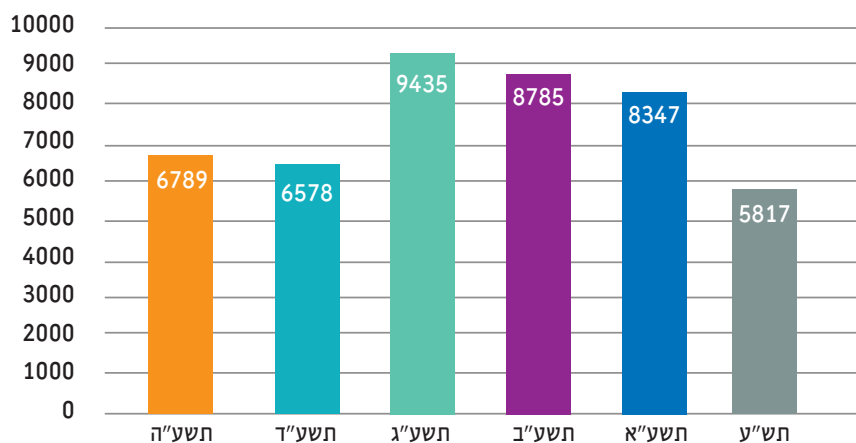
מספר הילדים / ההורים / אנשי הצוות שהשתתפו בתוכניות השונות שמומנו בסיוע הקרן ברשויות המקומיות

מתוך הנתונים ניתן לראות שיש ירידה במספר הילדים המשתתפים בתוכניות הממומנות בתקציבי הקרן, זאת בעיקר עקב השינויים, מדי שנה, של מספר הרשויות שלוקחות חלק, מסגרת התקציב שעומדת לרשותן והתוכניות שהיא מאפשרת להפעיל.

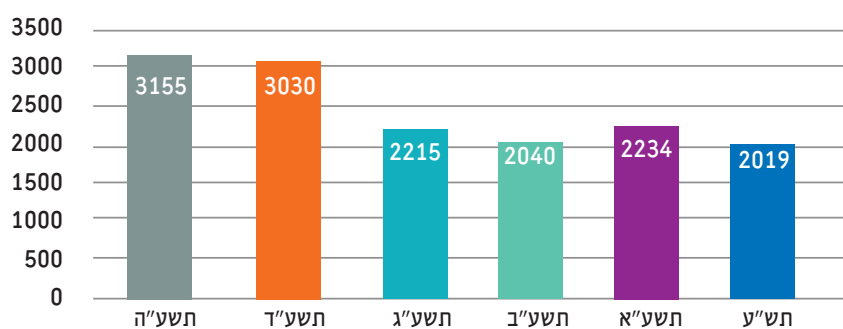
יחד עם זאת, ניכרת מגמה של גידול מתמיד במספר ההורים הלוקחים חלק בתוכניות ומספר הצוותים המודרכים ברשויות השונות.

מגמה זו מקבלת תמיכה של הקרן, וזאת בשל המחקרים המצביעים על כך שאיכות הקשר בין הילד למבוגרים המטפלים בו הינה קריטית להתפתחותו. המחקרים מראים כי תוכניות שהשקיעו בסיוע הקשר בין ילדים להוריהם, או לצוותים המטפלים, הוכיחו תוצאות לשווה ארוך ולא רק בתחומי הלמידה אלא גם בתחומי היציבות העסוקתית והמשפחתית, התמדה בלימודים וכד'.

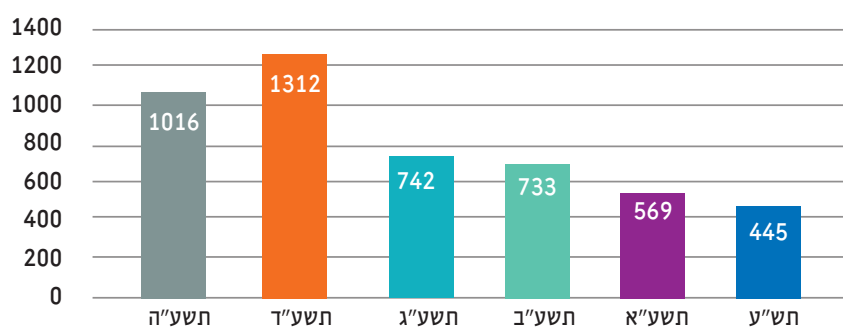
ילדים בתכניות 2015

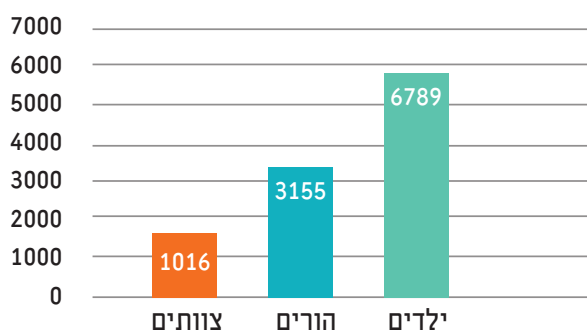
הורים משתתפים בהדרכה

הדרכות לצוותים

סיכום נתונים 2015

מספר משתתפים בתוכניות
שמומנו בסיוע הקרן ברשויות
המקומיות

עבודת הקרן ברמה הארצית

7

בנוסף לסיוע בהפעלת מערכי השירותים העירוניים לגיל הרך ברשויות המקומיות, מקיימת הקרן פעילות ברמה הארצית של:

- 01 | השתלמויות ומפגשים מקצועיים.
- 02 | הפורום ארצי של היחידות להתפתחות הילד בקהילה.
- 03 | סיוע ליזמות חקיקה בכנסת

1 השתלמויות ומפגשים מקצועיים

השנה סייעה הקרן בקיומם של מספר מפגשי לימוד בנושאים כדלהלן:

- א' | קורס ראשון מסוגו בארץ לניהול תחום הגיל הרך ברשויות
- ב' | מפגשי לימוד למנהלות גיל רך וצוותים מקצועיים
- ג' | פורום מנהלות הגיל הרך במועצות האיזוריות
- ד' | פורום משפלים בתינוקות בטיפות חלב
- ה' | היועצות והדרכה

א' קורס ראשון מסוגו בארץ לניהול תחום הגיל הרך ברשויות

השנה, לראשונה בארץ, התקיים ביוזמת הקרן קורס הכשרה לניהול תחום הגיל הרך ברשות מקומית. בקורס השתתפו 11 אנשי מקצוע, שנבחרו בקפידה, השואפים לנהל או שכבר מנהלים את תחום הגיל הרך ברשות מקומית. מטרת הקורס הייתה לבנות בקרב המשתתפים תמונה כוללת של תחום הגיל הרך ברשות המקומית ולאפשר להם הבנה של מהי הובלה מקצועית של התחום.

לשם כך נבנו 7 מפגשים סביב נושאים שונים שהם ליבת העבודה. המפגשים התקיימו אחת לחודש, בכל פעם ברשות מקומית אחרת, דבר שאפשר למשתתפים ללמוד מאנשי השטח על העשייה שלהם, האתגרים וההצלחות.

הנושאים שנלמדו בקורס: תחום הגיל הרך בישראל / הרציונל להשקעה בגיל הרך / הקמת תחום הגיל הרך (לידה-שש) ברשות המקומית / עבודה מול ראש הרשות לקידום תחום הגיל הרך / ניהול מרכזים לגיל הרך / עבודה מערכתית ופיתוח שותפויות / יחידות התפתחותיות בקהילה / פיתוח משאבים / עבודה עם מתנדבים / תכניות התערבות לילדים בסיכון / ניהול מסגרות חינוכיות ואיכות המסגרת החינוכית.

השיח בקורס היה מרתק ותגובות המשתתפים היו מאד טובות. חלק מהמשתתפים כבר השתלבו בתפקידים רשמיים בתחום הגיל הרך והקבוצה התגבשה כקבוצת עמיתים ללמידה ותמיכה.

”היי ענת ואיריס, רציתי להוסיף עוד כמה מילים לסיכום קורס ניהול תחום הגיל הרך ברשויות המקומיות. הקורס היה מנוהל באופן מקצועי עם חשיבה על התכנים ועל החוץ המקשר בין המפגשים. האפשרות לבקר במודלים השונים הייתה מצוינת ומשמעותית והאפשרות לפגוש את האנשים השונים שהובילו תהליכים חינוכיים כה מרשימים תרמה להבנתי המקצועית. הקורס חשף אותי למגוון מרכזים לגיל הרך שהיה בהם אלמנטים דומים אך גם הרבה אלמנטים שונים שהביאו אותי למחשבה על האפשרויות השונות שנובעות מאילוצים של כל מקום ומכאן האדם האנושי שמשפיע על השותפויות השונות, ובעיקר הביא אותי למודעות שמדובר בתהליכים ארוכים ושקטור להתייחס כי אם נאמין בחשיבותם בסוף הם ייצאו לפועל ורק כך נוכל להשפיע על החינוך בגיל הרך. אז שוב רציתי להגיד לך ולאיריס תודה על האפשרות להשתתף בקורס. בצפייה גדולה למפגשים בשנה הבאה. הילה גרשל, קציר

ענת ואיריס יקרות, היה קורס מדהים. תודה על האפשרות להשתתף בתהליך המעשיר. תודה על האפשרות להכיר, להעשיר, לפתוח ולהכיר אנשים טובים באמצע הדרך. תודה לכל אחד ואחת מהמשתתפים ומהמרצים- מכל אחד לקחתי משהו חשוב להמשך דרכי. תודה לכן על כך שאתן חולמות ומגשימות, מלוות, מאפשרות ומשתפות, ועושות הכל כדי לייצר שינוי אמיתי. אין ספק שהקורס ישאיר חותם וישפיע רבות על הובלת תחום הגיל הרך בסביבתנו הקרובה ואף ברמה הארצית. מאחלת לכולם- מי יתן וכל הנתינה שלכם תשא פירות מתוקים. יישר כוח! **הילה פרלמן, חיפה**

ב' מפגשי לימוד למנהלות גיל רך וצוותים מקצועיים

לאורך השנים הקרן יוזמת מפגשים של אנשי מקצוע בתחום הגיל הרך ללמידה הדדית ועשייה משותפת. הנושאים הנדונים במפגשים אלו באים לתת מנעים לצרכים והבקשות שמגיעים מהשטח.

השנה התקיימו שני מפגשים כאלה בנושאים:

- ✓ הדרכה על הדרכה ולמידה ארגונית
- ✓ הקמת קבוצות מנהיגות הורים בקהילות

פורום מנהלות גיל רך במועצות האזוריות

ב'

במהלך השנה התברר כי כמה מועצות איזוריות פועלות להפעלת המודל של ניהול מחלקה לגיל הרך אצלן. במועצות האזוריות האתגרים של ניהול תחום הגיל הרך דומים בהרבה מובנים לאלה הקיימים ברשויות מקומיות. בנוסף קיימים אתגרים אחרים בעיקר סביב נושא נגישות השירותים לאור הפריסה הגאוגרפית ויחסי רשות והישובים שבתוכה כנותני השירותים לגיל הרך.

כדי לעזור לתהליך הזה לקרות ולהתפתח, יזמה הקרן מפגש ראשון לצורך הקמת פורום של מנהלות תחום הגיל הרך במועצות אלו. במפגש השתתפו נציגות של 7 מועצות אזוריות ונציגה של מרכז המועצות האזוריות. המפגש היה מאד מוצלח והעלה שאלות רבות וצורך בשיתוף בפתרונות שכל מועצה מצאה על מנת להתמודד עם מאפייני היישובים והמרחקים.

"השתתפתי במפגש של נציגי המועצות האזוריות - היה מפגש חשוב. המפגש תרם להיכרות עם תחום הגיל הרך והדגשים במועצות אחרות, להזדמנות ללמוד מעמיתים, לשתף בדילמות וקשיים ולמצוא את הדומה והשונה. ובעיקר תרם לחשיבה לשובת פיתוח התחום בשדות נגב. אשמח למפגשים נוספים. **איריס קורנמן, מ.א. שדות נגב.**"

פורום מספלים בתינוקות בטיפות חלב

ג'

הפורום של המספלים העובדים בטיפות החלב פועל באופן רציף מספר שנים. המרכזים לגיל הרך הלוקחים בו חלק באופן קבוע הנם: שירת הכרמל, נתניה, ק. אתא, פרדס חנה-כרכור ואור עקיבא. השנה הצטרפו לפורום גם נציגי מרכזים מחיפה ומחדרה (גבעת אולגה).

הפורום מורכב מנשות מקצוע ותיקות וצעירות כאחד, ומהווה קבוצה יציבה של 15-20 משתתפות בממוצע (במפגשים השונים). נערכים כשלושה מפגשים בשנה המאפשרים למידת עמיתים, תמיכה ודיון בסוגיות מהשטח. בכל מפגש מתארח הפורום במרכז אחר, האחראי על ארגון יום הלמידה. כל מפגש נפתח בסבב של עדכונים ודילמות מהשטח ולאחר מכן למידה משותפת בנושאים שנבחרו ע"י חברות הפורום.

השנה נערכו שלושה מפגשים:

7/2014 המפגש נערך בנתניה ועסק בשני נושאים:

- ✓ עבודה עם האוכלוסייה האתיופית- מאפיינים ועבודה עם המגשרת, הרצאה והכרות עם המגשרת לצורך העמקת ההבנה של הצרכים של אוכלוסייה זו, שרבות מהמספלות נפגשות אתה במסגרת העבודה בתחנות.
- ✓ הרצאה על התפתחות התקשורת בשנה הראשונה לחיי התינוק, חשיבות ההתערבות בגיל הרך, חשיבות הכניסה של קלינאיות תקשורת לתחנות, רק בחלק מהמרכזים נכנסות קלינאיות תקשורת לתחנות ובפורום זה ניתן היה להעמיק את הידע ולהציף נושא זה.

12/2014 המפגש נערך בשירת הכרמל ועסק בשני נושאים:

- ✓ מורכבות ההדרכה בתחנות- "בין הדרכה לטיפול" וכלל גם התייחסות למקום הפיזי בו מתרחשת ההדרכה כמשפיע על סוג ואיכות השרות שניתן. ניתן דגש על האינטקס, צורת התייעוד המפגשים, זימון המשפחות, איכות ההדרכה ביחס למספר המשפחות המקבלות את השרות. המפגש אפשר לחברות הפורום ללמוד מסגנונות עבודה שונים. לשתף ולהתייעץ לגבי דילמות מהשטח.
- ✓ הרצאה: שימוש בגישת watch wait and wonder בעבודת התחנה לצורך קידום רגישות הורית- שיתוף בפיילוט שנעשה בפרדס חנה על מנת לאפשר לצוותים נוספים לעשות שימוש בסגנון עבודה זה ולהרחיב את הידע ביחס לרגישות הורית.

4/2015 - המפגש נערך במהו"ש קריית אתא ועסק שבעבודה בקבוצות הורים וילדים של גילאי לידה עד שלוש.

- ✓ המפגש היה פתוח לשיתוף הנעשה במרכזים השונים- כל מי שהציג קבוצה התייחס לרציונל של הקבוצה והמטרות. מאפייני הקבוצה - אוכלוסיית היעד, משך, מספר המשתתפים, נשות המקצוע שמנחות, פתוחה/סגורה, איתור אוכלוסייה, גבית תשלום עבור השתתפות בקבוצה, תיאור מהלך מפגש. נקודות חוזק של הקבוצה, יתרונות, הצלחות... המפגש אפשר לחברות הפורום לאמץ מודלים הקיימים במקומות אחרים.

"חשוב לי להודות לקרן שטינמץ, למנהלות המרכזים ולכל המשתתפות שיצרו את רצף העבודה בפורום חשוב זה המאפשר קשר בין עבודת המרכזים לגיל הרך ושיפור העבודה המקצועית שלנו בתחנות טיפת חלב. **יונת, שירת כרמל**"

אחת הדרכים של קרן שטינמץ לאפשר צמיחה והתפתחות של שירותים הרשומים לגיל הרך הינה באמצעות הנחייה והדרכה על פי צרכי מנהלות תחום הגיל הרך ברשויות. הליווי נעשה ע"י מנהלת הקרן- איריס לונדון-זולטי וע"י יועצת הקרן לתחום הגיל הרך- ענת בר.

עם השנים הפכה ההיועצות עימן לאפשרות שנוצלה השנה כמעט ע"י כל מנהלות הרשויות שבהן הקרן תומכת וכן ע"י מנהלות שמפתחות מערכי שירותים לגיל הרך ברשויות אחרות. היועצויות אלו הניבו דיונים מעניינים לגבי תפיסות מקצועיות ותפיסות תפקיד ובד"כ בעקבותיהן החל או נמשך ביתר שאת תהליך של ארגון מחדש של תחום הגיל הרך ברשות. ארגון זה כולל בחירת מנהלת מקצועית לתחום הגיל הרך, הקמת המחלקה או האגף ברשות המקומית ותחילת עבודה על הכללת כל שירותי הגיל הרך למערכת עירונית מתואמת מקצועית ומסונכרנת.

מנהלות אלו מצטרפות כבר לתפיסה קיימת שבראש המערכת חשוב שימונה איש מקצוע מומחה בתחום הגיל הרך.

"ענת משתתפת בוועדת ההיגוי שלנו מגיעה מרחוק ותורמת תמיד להעמקת הדיון וראייה נוספת. הביקור של איריס וענת חידד אצלנו נקודות נוספות שיש לתת עליהם דגש. בעיקר איגום המשאבים והצורך המכריע לשותפות הרווחה בגילאי לידה עד 3. נעזרנו בענת להתחלת עבודה עם מחלקת הרווחה, לחשיבה והתנעת תוכנית מעג"ן. היועצות לאורך הדרך בכל דבר וענין שעולה אצלי, תמיד תמיד יש נכונות לעזור ולהיפגש.

הרצון של איריס וענת להניע מהלכים ברמה הארצית מעורר הערכה והתפעלות, לצורך כך התקיימה הפגישה אליה הוזמנו גורמים נוספים כולל מהתנועה הקיבוצית." **אפרת, מ.א. עמק המעינות**

"נפגשתי עם ענת בר לחשיבה על היבטים שונים בתפקיד- מפגשים אלו תרמו רבות. כמו כן השתתפתי בקורס למנהלי מחלקות גיל רך- התרומה של הקורס הייתה עצומה." **מירב, מנהלת המחלקה לגיל הרך בעירית בת ים.**

2 הפורום הארצי של היחידות להתפתחות הילד בקהילה

היחידות הקהילתיות להתפתחות הילד הינן שירות מאד משמעותי לילדים והוריהם וכן לצוותים בגיל הרך. יחידות אלו מוקמות בדרך כלל על ידי הרשות המקומית / המתנ"ס המקומי בסיוע של קרנות פילנתרופיות מתוך הכרה בחשיבותן הקריטית לגדילה תקינה של ילדים.

ביחידות ההתפתחותיות פועל צוות פרא-רפואי שעוסק באבחון וטיפול בילדים בגיל הרך. כל יחידה מתנהלת באופן עצמאי ומתמודדת עם סוגיות מקצועיות ותקציביות.

המדינה לוקחת אחריות מינימאלית על תפעולם של היחידות הטיפוליות האלה (באמצעות קופות החולים), אם כי היא מפקחת עליהם מבחינה מקצועית (משרד הבריאות). תקציבן של היחידות ויכולתן לשרוד לאורך זמן הוא נושא קריטי בתחום הגיל הרך.

בשל מצוקת התקציבים ויכולת ההתמקצעות של היחידות, פנו נציגות של יחידות כאלה מרחבי הארץ לקרן שטינמץ וקרן רש"י, הפועלות להקמה והפעלה של יחידות שיפוליות במסגרת מרכזים לגיל הרך, בבקשה לסייע להן להקים פורום ארצי של נציגי היחידות שיפעל מול משרדי הממשלה וקופות החולים.

חזון הפורום הארצי של היחידות להתפתחות הילד:

כל ילד בישראל ומשפחתו הזקוקים לכך יקבלו מענה התפתחותי מניעתי וטיפולי זמין, נגיש ומקצועי אשר יבטיח התפתחות תקינה בסביבה מותאמת לצרכיהם.

מטרות הפורום הארצי:

- ✓ שיפור השירותים הניתנים על-ידי היחידות להתפתחות הילד: הבטחת זכויות הילד לשירות איכותי ומקיף ובכלל זאת הרחבת שווח השירותים והפחתת התשלום עבורם.
- ✓ מימוש הזכויות של הילדים בגיל הרך לקבל טיפול נגיש, ברמה מקצועית נאותה ואיכותית, בהתאם לצרכיהם.
- ✓ הכרה בחשיבות הגיל הרך בקרב קובעי המדיניות, ולמען הקצאת משאבים ממלכתיים להפעלת היחידות להתפתחות הילד.
- ✓ קידום התמקצעות של העובדים הפרא-רפואיים.
- ✓ קידום מעמד של היחידות הטיפוליות להתפתחות הילד ויציבותם הכלכלית, כך שיוכלו לספק שירותים איכותיים לאוכלוסייה.

לצורך זה יש:

- ✚ לקבוע מודל ארגוני מחייב.
- ✚ להסדיר מימון מקיף, ובכלל זאת למעטפת המנהלית והמקצועית, תוך העדפה לשכבות מוחלשות.
- ✚ להסדיר את מערכות היחסים עם הרשת הארגונית, לרבות קופות החולים, משרד הבריאות והרשויות המקומיות.
- ✚ להבטיח שירות מקצועי הולם.
- ✚ להרחיב את השירותים הניתנים בכל יחידה.

פעילות הפורום נעשית מתוך אמונה ששיתוף פעולה זה יביא לפתרונות הולמים, רוחביים וארוכי שווח עבור כלל היחידות בארץ. כיום חברות בפורום 45 יחידות מרחבי הארץ.

עו"ד אביטל ישר-רוזנאי שנבחרה כמנהלת הפורום מסכמת את העבודה שהתבצעה ע"י הפורום מאז תחילת שנת 2015:

"המהלכים העיקריים שהתבצעו נועדו לקדם פתרון תקציבי ראוי לפעילות היחידות:

העלאת המודעות בקרב מקבלי ההחלטות

במהלך השנה נעשו פניות למספר ח"כים, והתקיימו מפגשים עם גורמי מפתח, לרבות שר הבריאות, יעקב ליצמן ("יהדות התורה"), יו"ר ועדת הרווחה, אלי אלאוף ("כולנו"), מיכל רוזין (מר"צ) ומיקי רוזנטל ("המחנה הציוני") (צפויות פגישות נוספות עם הח"כים יואב קיש ונורית קורן מהליכוד).

גיוס שותפים לפעילות

כדי להעלות את הבעיה בקרב גורמים נוספים, וכדי להמחיש את עוצמת הצורך בטיפול בנושא, הפורום מקדם שיתופי פעולה עם ארגונים ומוסדות שונים. בתוך כך, התקיימו פגישות עם אנשי מפתח ממשרד הבריאות: ד"ר הדר ירדני, מנהלת המחלקה להתפתחות הילד ושיקומו, ד"ר מנואל כץ, יו"ר חיפ"א; ממשרד רוה"מ: סלל דולב, מנהלת התוכנית הלאומית, ולירית סרפוס, ראשת תחום חברה ושת"פ בין מגזרים באגף חברה וממשלה במשרד רוה"מ; ממשרד החינוך: עירית בירן, סגנית מנהל המינהל הפדגוגי במשרד החינוך; ארגוני תמיכה בזכויות הילד: האגודה לזכויות הילד בגיל הרך ויוניצף.

בנוסף, בחודשים הקרובים צפויות להתקיים פגישות עם מספר ראשי ערים, נציגות השלטון המקומי וועדות השלטון המקומי.

כמו כן, אנו במגע עם ארגוני הורים כדי לנסות ולהציף את הבעיות מצד הילדים, שהם למעשה האוכלוסייה שנפגעת כתוצאה מחוסר תקצוב הולם ע"י הקופות.

עיגון היחידות בחוק

מבחינת חקיקה ועיגון היחידות בחוק, אנו עתידים להתחיל בתהליך של שולחנות עגולים אשר ישלבו גורמים שונים, לרבות משרדי ממשלה, תוך היועצות בפורום המעונות של איזי שפירא, אשר קיים מהלך דומה בנוגע לקידום חקיקה בתחום מעונות יום שיקומיים.

איסוף מידע

הפורום עובד עם חברת עדליא, שהכינה דו"ח כלכלי שמציג את מצב היחידות ואת הצורך בתקצוב נוסף מהקופות. כמו כן, נעשתה פנייה לאגף המידע במשרד הבריאות, לעוזרו של שר הבריאות ולמספר ח"כים כדי לקבל מידע בדבר התעריפים שנקבעו ע"י המשרד. במקביל, נאסף מידע מכ-35 יחידות בנוגע לכמות הילדים המטופלים, טיפולים, אנשי צוות, דרכי מימון וכו'.

תמיכה ביחידות

הפורום מעניק סיוע ליחידות בסוגיות יומיומיות שעולות בפני הקופות ובפני נותני שירותים. כמו כן, הפורום מתחזק פלטפורמת העברת מידע בין היחידות. ברמה המקצועית, הפורום מכין כנס ארצי שיתקיים בתחילת שנת 2016 ומתכנן פעילויות עתידיות כגון ימי עיון מקצועיים.

3 יוזמות וחקיקה בכנסת

בהמשך לדוח הועדה למלחמה בעוני שנכתב ע"י חה"כ מר אלי אלאוף ובעקבות פעילות האגודה למען הילד בגיל הרך, התקיים כנס בכנסת ביוזמת חברי הכנסת פרופ' טרכטנברג, אלי אלאוף ואורלי לוי-אבוקסיס לקידום יוזמה להקמת רשות בין-משרדית לגיל הרך. נציגות הקרן הוזמנו להשתתף בכנס ולהציג את הקשיים מן השטח של ניהול שירותים לילדים בגיל הרך, וכן את הצורך בפתרון רשותי ושינוי דחוף של המדיניות והקצאת המשאבים לתחום זה. בעקבות הכנס כבר הוגשה שיוטת הצעת חוק שזוכה בינתיים לאהדה גורפת מכל סיעות הבית.

עקרי הצעת החוק

- ב תוקם מועצה לגיל הרך, המוסד הממלכתי לענייני הגיל הרך במדינה, ואלה תפקידיה:
1. קביעת מדיניות כוללת, רב תחומית וארוכת-טווח לטובת ילדים בגיל הרך, וקביעת סדרי עדיפויות תקציביים.
 2. הסדרה ותיאום האחריות בין כלל הרשויות העוסקות בגיל הרך, לרבות לגבי רצף חינוכי, רפואי וסוציאלי.
 3. קביעת סטנדרטים טיפוליים, פיזיים ותכניים, ציוות והכשרה, נגישות ופריסה, מדידה ואכיפה.
 4. ריכוז מידע ונתונים, ביצוע מחקרים, הקמת מוקדי יידע קדם קשר שוטף עם בעלי העניין והמומחים בתחום.

